

УДК 911.3

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2019-11-3>

Грицевич В.С.,
кандидат географічних наук,
доцент кафедри економічної і соціальної географії
Львівського національного університету імені Івана Франка
gvsmg@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0278-7332

ТРИНІТАРНИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ПРЕДМЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Для обґрунтування тринітарного підходу до розуміння предмета дослідження суспільної географії застосовані індуктивний та дедуктивний підходи. У рамках індуктивного підходу у статті обґрунтована доцільність і вивчені особливості формулювання предмету дослідження для вибірки з понад тридцяти кандидатських дисертаційних робіт за спеціальністю «Економічна і соціальна географія». У статі наведені п'ять прикладів із вибірки. Зроблені змістовні висновки про фактичну неунарність предмету дослідження в дисертаціях та необхідність вдосконалення його формулювання. Запропоноване тринітарне розуміння предмету дослідження суспільної географії як єдності трьох компонентів: геосферної взаємозумовленості земних явищ, геопросторової мінливості суспільних явищ і геоторіальної організованості суспільства. Ці компоненти загалом відповідають пунктам предмета дослідження в конкретних суспільно-географічних працях і узагальнюють їх. Охарактеризована кожна з компонентів предмету дослідження та розкритий їхній зміст. Окремо розглянута проблема функціонального аспекту в суспільній географії і зроблений висновок про його необхідну присутність у всіх трьох компонентах тринітарного предмету дослідження. У рамках дедуктивного підходу запропоновані та розглянуті три пізнавальні дихотомії: пізнання явища – пізнання суті, позапросторове пізнання – просторове пізнання, якісне пізнання – кількісне пізнання. Показаний тісний зв'язок компонентів тринітарного підходу з комбінаціями альтернатив пізнавальних дихотомій, а також закономірності такого зв'язку. Запропонована відповідна класифікація законів та закономірностей суспільної географії на основі тринітарного підходу до розуміння предмету її дослідження. Запропонована структура математичної суспільної географії, яка відповідає тринітарному розумінню предмета дослідження і визначені відповідні математико-географічні моделі. У рамках другого блоку моделей запропоновані класифікації методів центральної географії.

Ключові слова: суспільна географія, тринітарний підхід, предмет дослідження, геосферна взаємозумовленість, геопросторова мінливість, геоторіальна організованість, класифікація законів, математична суспільна географія.

Grytsevych V.S. TRINITARIAN APPROACH TO UNDERSTANDING THE SUBJECT OF RESEARCH IN HUMAN GEOGRAPHY

The article uses inductive and deductive approaches to justify the trinitarian approach to understanding the subject of research in human geography. In the framework of the inductive approach the feasibility and the features of formulation of this subject for a sample of thirty candidate dissertations on the speciality "Economic and Social Geography" are studied. The substantive conclusions about the actual non-unitary nature of the research subject in the dissertations and the need to improve its wording have been made. Proposed trinitarian understanding of the subject of study of social geography, as the unity of the three components: the geospheric interdependence of terrestrial phenomena, geospatial variability of social phenomena and the geotorial organization of society. These components generally correspond to the points of the subject of research in specific human-geographical works and generalize them. Each of the components of the subject of research has been characterized and their content is disclosed. The first component is the study of natural and social prerequisites and factors of the investigated object, its factor and resultant features, the essential laws and regularities of deterministic or statistical interrelationships between the investigated features at each point of the geospatial. The second component is the study of the spatial characteristics of the propagation of the phenomena studied, the study of the features of the phenomena under study in different places of the geospatial. The third component is the study of the relative positioning in the space of the earth's surface, geospatial connections and flows, territorial formations and the functioning of these entities, that is, knowledge of the geotorial organization of society includes knowledge of geopositionality, georelation, geointegration, geofunctionality. Separately, the problem of the functional aspect in social geography is considered and the conclusion

about its necessary presence in all three components of the trinitary subject of research is made. In the framework of the deductive approach, three cognitive dichotomies are proposed and considered: knowledge of the phenomenon – knowledge of the essence, extra-spatial cognition – spatial cognition, qualitative knowledge – quantitative cognition. The close connection between the components of the trinitarian approach with combinations of alternatives to cognitive dichotomies and the patterns of such a connection are shown. An appropriate classification of laws and regularities of human geography is proposed based on the Trinitarian approach to understanding the subject of its research. The proposed structure of mathematical social geography, which corresponds to the trinitarian understanding of the subject of research, and the corresponding mathematical-geographical models are determined. In the framework of the second block of, the classifications of centrography methods are proposed.

Key words: human geography, trinitarian approach, subject of research, geospheric interdependence, geospatial variability, geoterial organization, classification of laws, mathematical human geography.

Постановка проблеми. Розуміння предмета дослідження суспільної географії є одним із центральних моментів суспільно-географічної науки. Актуальність теми впливає з того, що в кожному сучасному суспільно-географічному дослідженні (дисертація, наукова стаття, магістерська робота, монографія і т.д.) фіксується об'єкт та предмет вивчення, що істотно впливає на структуру та зміст цілого дослідження. Загальна проблема полягає в тому, щоб вийти на логічно струнку, всеохоплююче та визнане розуміння. предмета дослідження суспільної географії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суспільна географія пройшла чималий шлях розвитку розуміння предмета свого дослідження, який включав і перші кроки становлення такого розуміння, і певні ідеологічні особливості ХХ століття, і нинішній поступ.

На думку дослідників (М. Паламарчук, 1995), соціально-економічна географія – це наука про «територіальну організацію суспільства, про суспільно-територіальні комплекси, фактори їхнього формування, структуру, організацію і закономірності розвитку». М. Пістун вважає, що «суспільна географія є наукою про територіальну організацію і комплексно-пропорційний розвиток матеріально-речовинних і духовних компонентів діяльності людини» (М. Пістун, 1996).

Аналогічні думки висловлювали О. Шаблій (О. Шаблій, 2003), розвинувши геопросторову організацію до чотирьох аспектів, О. Топчієв (О. Топчієв, 2009) та інші, і в українській науці утвердилося розуміння предмета дослідження суспільної географії як геопросторової (а останніми роками геотеріальної¹) організації суспільства. Це було кроком уперед і знайшло підтримку географічної спільноти (Я. Олійник, С. Шевчук, 2011). Такий предмет дослідження має унарний

характер, бо містить одну названу компоненту. Це розуміння, з одного боку, зафіксувало наявні теоретико-методологічні завоювання в суспільно-географічній науці, а з другого боку, відкрило нові обрії для розширення і поглиблення наших знань про суть предмета дослідження. Спочатку було запропоноване бінарне розуміння (В. Грицевич, 2009), потім була висловлена ідея тринітарного розуміння (В. Грицевич, 2017). Забігаючи наперед, скажемо, що запропоноване тут розуміння предмета дослідження суспільної географії має тринітарну природу. Історично поняття тринітарності виникло в теології, однак у наш час його узагальнення починають успішно використовувати в інших науках, розуміючи під цим властивість досліджуваного феномена складатися із трьох істотних частин, на відміну від унарності, яка передбачає лише одну складову частину («Bibliotheca Trinitariorum», 1984).

Досліджуваною у цій роботі частиною загальної проблеми є адекватне відображення, осмислення та обґрунтування наявної практики розуміння та формулювання предмета дослідження в суспільно-географічних працях.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення практики формулювання предмета дослідження в суспільно-географічних працях, індуктивне та дедуктивне обґрунтування тринітарного підходу до розуміння предмета дослідження в суспільній географії та з'ясування наслідків, які з нього випливають.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для з'ясування предмета сучасних суспільно-географічних досліджень підемо двома шляхами: індуктивним – рухаючись від конкретного до загального, і дедуктивним – рухаючись від загального до конкретного.

Індуктивний шлях. У даному випадку подивимось, як розуміють і формулюють предмет дослідження конкретні науковці. Для цього зручно розглянути дисертаційні роботи з кількох міркувань:

¹ Тут варто зазначити, що узагальненням поняття «територіальна організованість суспільства» є «геотеріальна організованість суспільства», а не «геопросторова організованість суспільства», бо саме поняття геотерії узагальнює поняття території, а геопростір – це поняття з іншої змістовної площини.

– у всіх дисертаційних роботах є сформульований предмет дослідження;

– дисертант знаходиться у відповідальному становищі і формулює реально досліджуваний ним предмет;

– дисертанту допомагає науковий керівник, який має значний досвід наукової роботи.

У цій роботі головна увага зосереджена на аналізі кандидатських дисертацій, бо вони спрямовані на дослідження конкретних суспільно-географічних об'єктів і містять чітко виписані авторські формулювання предмета дослідження цих об'єктів. Що стосується докторських дисертацій, то їхні автори досить часто декларують предметом свого дослідження теоретико-методологічні проблеми та принципи (хоча трапляються й винятки).

Автор розглянув понад 30 кандидатських дисертацій, які були захищені за останні 15 років за спеціальністю «Економічна і соціальна географія». Тут неможливо навести весь масив розглянутих (тим більше захищених) робіт, тому покажемо характерні типові тенденції на прикладі п'яти дисертацій.

У роботі (П. Вірченко, 2010) за темою «Просторова організація системи освіти регіону (на прикладі Харківської області)» визначені такі компоненти предмета дослідження:

1. Суспільно-географічні чинники системи освіти Харківської області.

2. Просторово-часові особливості системи освіти Харківської області.

3. Функціональна структура системи освіти Харківської області.

У дисертації (О. Мамчур, 2010) «Суспільно-географічні проблеми формування ринкової інфраструктури Львівської області» сформульовані такі компоненти предмета дослідження:

1. Чинники формування ринкової інфраструктури.

2. Особливості компонентного складу ринкової інфраструктури.

3. Форми геопросторової організації ринкової інфраструктури.

4. Перспективні напрямки розвитку ринкової інфраструктури.

У дисертаційній роботі (О. Мостова, 2013) за темою «Кіровоградський регіональний ринок праці та його вплив на розселення і міграції населення» виділені такі компоненти предмета дослідження:

1. Суспільно-географічні чинники регіонального ринку праці.

2. Особливості територіальної диференціації регіонального ринку праці.

3. Взаємозв'язок регіонального ринку праці з розселенням і міграціями населення.

У дисертації (М. Сеньків, 2017) «Транспортна і розподільча геологістика в Західному регіоні України» визначені такі компоненти предмету дослідження:

1. Суспільно-географічні передумови логістичної системи Західного регіону України.

2. Геопросторова організація логістичної системи Західного регіону України.

У дисертаційній роботі (П. Мручковський, 2018) «Етнічна структура населення Західноукраїнського регіону (суспільно-географічний аналіз)» сформульовані такі компоненти предмета дослідження:

1. Географічні особливості розселення етнічних груп.

2. Рівень етнічної різноманітності населення.

3. Просторові аспекти етнічних процесів.

Як приклад докторської дисертаційної роботи можна навести (Б.П. Яценко, 2001), де предметом дослідження визначена інтегральна структура господарства постіндустріальної країни (Японії), що знаходиться під впливом процесів глобалізації та інформаційно-технологічної революції.

У результаті аналізу дисертаційних робіт можна зробити такі перші висновки:

– формулювання предмету дослідження характеризуються значною різноманітністю;

– домінуючою тенденцією є орієнтація на «геопросторову організацію»;

– в абсолютній більшості дисертаційних робіт (навіть з Львівської суспільно-географічної школи) предмет дослідження не зводиться до «геопросторової організації» і містить низку інших компонент,

– практика суспільно-географічних досліджень (зокрема, дисертаційних) випереджає теоретичне осмислення предмету дослідження.

У зв'язку з такою ситуацією набуває актуальності оперативне переосмислення наявних уявлень та відповідні теоретичні висновки. При цьому нема сенсу механічно сумувати всі виявлені думки, потрібне творче опрацювання наявного масиву матеріалу. У результаті індуктивний підхід приводить до розуміння предмету суспільної географії як єдності трьох компонент:

– геосферна взаємозумовленість земних явищ;

– геопросторова мінливість суспільних явищ;

– геоторіальна організованість суспільства.

Тут розуміємо геоторію як форму існування геосфер у геопросторі (В. Грицевич, 2018).

Перша компонента – *геосферна взаємозумовленість земних явищ* – передбачає вивчення впливу:

- природних явищ на природні;
- природних явищ на суспільні;
- суспільних явищ на природні;
- суспільних явищ на суспільні.

Тобто це вивчення передумов і чинників досліджуваного об'єкта (як природних, так і суспільних), його факторних та результуючих ознак, сутнісних законів та закономірностей детерміністичних чи статистичних взаємозв'язків між досліджуваними ознаками. Знання про суспільно-географічну взаємозумовленість включають формулювання відповідних закономірностей та законів. Ці закони та закономірності локалізуються в кожній точці геопростору і, розглянуті в чистому вигляді, зазвичай є просторово інваріантними. При цьому слід зазначити, що названа просторова інваріантність стосується лише самих законів та закономірностей і не стосується спостережуваних їхніх проявів чи результатів, які безумовно мають свої територіальні особливості.

Друга компонента – *геопросторова мінливість суспільних явищ* – передбачає вивчення просторових особливостей поширення досліджуваних явищ (інколи кажуть просторового розподілу або просторової диференціації, хоча це поняття є вужчим), вивчення особливостей досліджуваних явищ у різних місцях геопростору. Інформація про суспільно-географічну мінливість включає геоінформацію про просторовий розподіл (поширення) та взаємне розташування значень ознак досліджуваних явищ. Суспільно-географічну мінливість можна поділити на загальну і локальну. Загальна (глобальна) географічна мінливість характеризує просторові особливості території за її елементами (територіальними). Локальна географічна мінливість поділяється на такі форми: локальна часова мінливість, локальна просторова мінливість і локальна структурна мінливість. Класичним результатом представлення вивчення геопросторової мінливості суспільних явищ є картосхеми цих явищ, виконані способом картодіаграми, картограми та іншими способами.

Третя компонента – *геоторіальна організованість суспільства* – передбачає (за проф. О.Шаблієм) вивчення взаємного розташування у просторі земної поверхні, геопросторових

зв'язків та потоків, територіальних утворень (формувань, поєднань) та функціонування цих утворень. Розвиваючи далі ці положення, ми можемо сказати, що знання про геопросторову організацію суспільства включають знання про геопозиційність, геореляційність, геоінтегрованість та геофункціональність.

Проблема функціонального аспекту. Четвертим аспектом унітарного розуміння предмета дослідження суспільної географії було задекларовано функціонування суспільних утворень. Автор ніколи не мав сумнівів щодо доцільності і потрібності цього аспекту, однак відомо, що для багатьох дослідників цей аспект виглядав дещо штучно і не до кінця зрозуміло. Тепер, із позицій тринітарного підходу, ситуація із цим аспектом починає прояснятися. Зрозуміло, що в рамках унарного підходу, коли предмет дослідження складався з однієї компоненти (геопросторової організації), функціональний аспект міг увійти лише в цю одну компоненту, що і сталося. Тепер, за наявності трьох компонент предмету дослідження, можна подумати, чи правильним було однозначне віднесення функціонального аспекту до геоторіальної організованості. Відповідь на це питання є несподіваною – функціональний аспект у суспільній географії є настільки важливим, що різні його частини слід віднести до всіх трьох компонент предмету дослідження суспільної географії. Паралельно стає зрозумілим, чому раніше деякі частини функціонального аспекту не вписувалися в геоторіальну організацію.

Дедуктивний шлях. У цьому випадку розглянемо три пізнавальні дихотомії:

1. Пізнання явища – пізнання суті.
2. Позапросторове пізнання – просторове пізнання.
3. Якісне пізнання – кількісне пізнання.

Виявляється, що кожному компоненту предмету суспільної географії можна розкласти за альтернативами цих дихотомій. Наприклад:

1. Дослідження геосферної взаємозумовленості земних явищ – це кількісне позапросторове вивчення залежностей між ними.
2. Дослідження геопросторової мінливості суспільних явищ – це їхнє просторове кількісне вивчення.
3. Дослідження геоторіальної організації суспільства – це просторове якісне вивчення її суті.

Легко бачити, що в кожній компоненті предмету вивчення суспільної географії перша (нижча) альтернатива кожної пізнавальної

дихотомії зустрічається один раз, а друга (вища) альтернатива кожної пізнавальної дихотомії зустрічається два рази. Наприклад:

1. Пізнання явища присутнє лише у вивченні геопросторової мінливості суспільних явищ, а пізнання суті присутнє у вивченні геосферної взаємозумовленості земних явищ та геоторіальної організації суспільства.

2. Позапросторове пізнання присутнє лише у вивченні геосферної взаємозумовленості земних явищ, а просторове пізнання присутнє у вивченні геопросторової мінливості суспільних явищ та геопросторової організації суспільства.

3. Якісне пізнання присутнє лише у вивченні геоторіальної організації суспільства, а кількісне пізнання присутнє у вивченні геосферної взаємозумовленості земних явищ та геопросторової мінливості суспільних явищ.

Отже, можна вважати, що трикомпонентний склад предмету вивчення суспільної географії, тобто тринітарний підхід, обґрунтований як індуктивно, так і дедуктивно.

Класифікація законів і закономірностей суспільної географії. Тринітарний підхід до розуміння предмету суспільної географії дає змогу сформулювати відповідну класифікацію її законів та закономірностей. У цьому контексті стає зрозумілим, що можливі такі їхні класи:

- закони та закономірності геосферної взаємозумовленості земних явищ;
- закони та закономірності геопросторової мінливості суспільних явищ;
- закони та закономірності геоторіальної організованості суспільства;
- закони та закономірності, що поєднують різні компоненти предмету дослідження.

Компоненти предмету дослідження в математичній суспільній географії. Тринітарний підхід до предмету дослідження в суспільній географії дає змогу перенести цю ідею на структуру математичної суспільної географії. Об'єктом дослідження математичної географії є система математико-географічних моделей вивчення антропоїї (В. Грицевич, 2018), предметом дослідження – теоретичні, методичні та методологічні основи математико-географічного вивчення антропоїї. Відповідно до тринітарного підходу математична суспільна географія складається із трьох блоків.

1-й блок включає моделі: процесів (демографічні, соціальні, економічні, регіональні, інфраструктурні), моделі взаємозалежностей (функціональні, регресійні, диференціальні, інтегральні).

2-й блок включає такі моделі: територіального розподілу, локалізації, суспільно-географічного положення, неоднорідності території, просторово-часової мінливості, просторово-структурної мінливості, функціонально-територіальної мінливості, оцінки потенціалу, багатовимірної таксономізації, наногеографії, центрографії.

У свою чергу, центрографія характеризується власними класифікаціями. За об'єктом аналізу можна виділити центрографію територій (наприклад Географічний центр України) і центрографію конкретних суспільно-географічних явищ. Сюди також варто додати центрографію, виконану на графових структурах. За динамікою суспільно-географічного явища виділяємо центрографію стаціонарних явищ і центрографію динамічних явищ. За характером центра може бути центрографія поширення явища і центрографія концентрації явища. За геометрією об'єктів поширення суспільно-географічних явищ можна виділити центрографію ареальних явищ, центрографію лінійних явищ, центрографію точкових явищ і центрографію змішаних об'єктів. За метою аналізу виділяємо: аналіз локалізації центрів, аналіз динаміки центрів, аналіз взаємного розташування центрів, аналіз центрів за результатами багатовимірного аналізу. За кількістю суспільно-географічних явищ може бути центрографія одного явища, центрографія двох явищ, центрографія трьох явищ, центрографія багатьох явищ. За суспільно-географічним явищем аналізу можна виділити центрографію населення (кількість, склад, рух), центрографію виробництва, центрографію виробничої сфери, центрографію сфери послуг, центрографію споживання, центрографію соціальної активності та інші.

3-й блок включає моделі: ієрархічних та фрактальних структур, тополого-географічного устрою, територіальної мобільності населення, геопозиційності, геореляційності, геointегрованості, геофункціональності, територіальної організації транспортної задачі, вдосконалення територіальної організації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Практика сучасних наукових (зокрема дисертаційних) досліджень у суспільній географії вимагає вдосконалення формули предмету її дослідження.

За сучасними уявленнями предмет дослідження суспільної географії має тринітарну природу і включає такі компоненти: геосферну взаємозумовленість земних явищ, геопросторову мінливість суспільних явищ, геоторіальну організованість суспільства.

Функціональний аспект присутній у всіх трьох компонентах предмету дослідження.

Тринітарність предмету дослідження суспільної географії підтверджується як індуктивно, так і дедуктивно.

Тринітарність предмету дослідження суспільної географії може бути основою для відповідної класифікації її законів та закономірностей.

У подальшому можна досліджувати нові компоненти предмету дослідження суспільної географії за рахунок інших комбінацій альтернатив пізнавальних дихотомій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вірченко, П. (2010) *Просторова організація системи освіти регіону*. (Дис. канд. геогр. наук). Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків [Virchenko, P. (2010) *Spatial organization of the region's education system*. (Candidate of Science in Geography). V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv (In Ukrainian)].
2. Грицевич, В.С. (2009) Суспільно-географічне пізнання світу як наукова категорія і важлива сфера людської діяльності. *Матеріали конференції Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення*. Херсон [Grytsevych, V.S. (2009) *Social and geographical knowledge of the world as a scientific category and an important sphere of human activity, Regional problems of Ukraine: geographical analysis and search for solutions*. Kherson (In Ukrainian)].
3. Грицевич, В.С. (2017) Про один підхід до розуміння предмета вивчення суспільної географії. *Матеріали конференції Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення*. Херсон [Grytsevych, V.S. *On one approach to understanding the subject of study of human geography, Regional problems of Ukraine: geographical analysis and search for solutions*. Kherson (In Ukrainian)].
4. Грицевич, В.С. (2018) Антропоторія як конкретний об'єкт дослідження суспільної географії, Суспільна географія: наукові традиції і сучасні виклики. Львів : ЛНУ імені Івана Франка [Grytsevych, V.S. (2018) *Anthropotory as a specific object of study of human geography, Human geography: scientific traditions and modern challenges*. Lviv (In Ukrainian)].
5. Мамчур, О. (2010) Суспільно-географічні проблеми формування ринкової інфраструктури Львівської області. (Дис. канд. геогр. наук). Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів [Mamchur, O. (2010) *Socio-geographical problems of formation of market infrastructure of Lviv region*. (Candidate of Science in Geography). Ivan Franko National University of Lviv, Lviv (In Ukrainian)].
6. Мостова, І. (2013) Кіровоградський регіональний ринок праці та його вплив на розселення та міграції населення. (Дис. канд. геогр. наук). Київський національний університет імені Т. Шевченка, Київ [Mostova, I. (2013) *Kirovograd regional labor market and its impact on population resettlement and migration*. (Candidate of Science in Geography). T. Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv (In Ukrainian)].
7. Мручковський, П. (2018) Етнічна структура населення Західноукраїнського регіону (суспільно-географічний аналіз). (Дис. канд. геогр. наук). Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, Чернівці [Mruchkovsky, P. (2018) *Ethnic Structure of the Population of the West Ukrainian Region (Socio-geographical Analysis)*. (Candidate of Science in Geography). Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi (In Ukrainian)].
8. Олійник, Я.Б., Шевчук, С.М. (2011) Розвиток методологічних основ сучасної української суспільної географії, Економічна та соціальна географія. Вип. 63. [Oliyunk, Ya.B., Shevchuk, S.M. (2011) *Development of methodological foundations of modern Ukrainian human geography, Economic and social geography*. Vol. 63. (In Ukrainian)].
9. Паламарчук, М.М. (1995) Соціально-економічна географія як наука та її значення для сучасної географії. *Український географічний журнал*. № 4 [Palamarchuk, M.M. (1995) *Socio-economic Geography as a Science and Its Significance for Modern Geography*. *Ukrainian Geographical Journal*. № 4. (In Ukrainian)].
10. Пістун, М.Д. (1996) Основи теорії суспільної географії. Київ : Вища школа. [Pistun, M.D. (1996) *Fundamentals of the theory of human geography*. Kyiv : Vyshcha shkola. (In Ukrainian)].
11. Сеньків, М. (2017). Транспортна і розподільча геологістика в Західному регіоні України. (Дис. канд. геогр. наук). Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів [Senkiv, M. (2017) *Transport and distribution geology in the Western region of Ukraine*. (Candidate of Science in Geography). Ivan Franko National University of Lviv, Lviv (In Ukrainian)].
12. Топчієв, О.Г. (2009). Основи суспільної географії. Одеса : Астропринт. [Topchiyev, O.G. (2009). *Fundamentals of human geography*. Odessa : Astroprint (In Ukrainian)].
13. Шаблій, О.І. (2003) Основи загальної суспільної географії. Львів : ЛНУ [Shablii, O.I. (2003). *Fundamentals of general human geography*. Lviv : LNU (In Ukrainian)]
14. Яценко, Б.П. Структура господарства Японії (економіко-географічне дослідження господарства постіндустріальної країни) (Дис. докт. геогр. наук). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ [Yatsenko, B.P. *Structure of the Economy of Japan (Economic-Geographical Studies of the Post-Industrial Country's Economy)*. (Doctor of Science in Geography). Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv (In Ukrainian)].
15. Bibliotheca Trinitariorum. International Bibliography of Trinitarian Literature, Munchen, 1984, v. 1, 624 p., 1988, v. 2, 594 p.

Стаття надійшла до редакції 29.05.2019

The article was submitted for publication on 29.05.2019